

УДК 027.7:021.2:004.77

Білоус В. С.

директор бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

ІНТЕГРАЦІЯ НАУКИ У СВІТОВИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР: РОЛЬ ТА МІСЦЕ БІБЛІОТЕКИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті розглянуто інноваційні форми діяльності бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, питання розвитку бібліотечного сервісу в науково-дослідній роботі університету. Акцентовано увагу на досвіді роботи університетської бібліотеки як активного партнера на етапах життєвого циклу наукових досліджень учених університету. Наголошено на новизні та ролі бібліотеки в процесах збільшення представництва вчених університету в глобальному просторі наукових комунікацій, упровадженні наукометричних й бібліометричних методів дослідження.

Ключові слова: інновації у бібліотеці, інформаційні комунікації, цифровий простір, наукометричні методи, бібліометрика, Google Scholar, бібліотека Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Актуальність дослідження. Реформування вищої освіти, стрімкий розвиток та глобалізація інформаційно-комунікаційних технологій зумовлюють необхідність зміщення акцентів у функціонуванні університетської книгозбірні як однієї із інфраструктурних інформаційно-комунікаційних складових. Сьогодні актуальним є питання збільшення внеску бібліотек вищої школи в розвиток інституціональних місій і цілей, впровадження нового спектра послуг для підтримки фахової комунікації, моніторингу, аналізу та інтеграції результатів досліджень до світового наукового простору, формування позитивного іміджу установи в країні та світі [10, с. 15]. Важливе значення має створення інноваційних бібліотечних сервісів, активне використання наукометричних і бібліометричних досліджень для підвищення ефективності діяльності як університету, так і власне бібліотеки. До проблематики наукометрії належить коло питань, що стосуються інформаційної моделі розвитку науки, зростання масивів даних, цитованості літератури, вивчення внутрішніх зв'язків у науці на основі бібліографічних посилань, оцінювання внеску до світового інформаційного потоку, процесу статистичного аналізу наукових напрямів [9, с. 25].

Мета статті – розглянути питання щодо впровадження інноваційно-комунікаційних технологій у діяльність бібліотеки ВНЗ, розвитку нового напрямку діяльності бібліотеки – наукометрії та бібліометрії, досвіду роботи освітянської книгозбірні у використанні метричних вимірювань та її роль в інтеграції університетської науки у світовий інформаційний простір.

Аналіз досліджень. Методологію та інструментарій наукометрії та бібліометрії вивчають і висвітлюють на сторінках фахових наукових видань Г. Асеев, О. Жабін, Л. Костенко, О. Кузнецов, Є. Кухарчук, Т. Симоненко та інші. Проблема використання метричних методів у діяльності бібліотеки та створення інноваційно-комунікаційних бібліотечних сервісів присвячено

чимало наукових праць, а також наукових конференцій, інтернет-конференцій, семінарів. Особливого значення для осмислення проблеми діяльності бібліотеки в структурі сучасних інформаційних комунікацій, створення бібліотечних сервісів, адаптації бібліотек у сучасному інфопросторі набувають дослідження зарубіжних і вітчизняних вчених і практиків бібліотечної справи. Ця проблематика знаходиться у полі зору вчених та практиків бібліотечної справи Т. Бондаренко, О. Бруй, С. Головахи, Т. Колесникової, С. Назаровця, О. Сербіна, Т. Ярошенко та багатьох інших. Українські вчені-бібліотекознавці визнають необхідність впровадження у бібліотеках ВНЗ України нових цифрових послуг із супроводження університетської науки [6].

Виклад основного матеріалу. Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського має значні наукові здобутки та потужний науково-педагогічний потенціал. Ефективно працюють наукові школи, які започатковано корифеями національної науки, захищаються докторські й кандидатські дисертації, публікуються монографії, збірники та наукові статті. Щорічно на базі університету проводяться міжнародні семінари, науково-практичні конференції, форуми, круглі столи [3].

У зв'язку з інформатизацією суспільства та реформуванням вищої школи відбувається активізація не лише інформаційного ресурсу, а й всього потенціалу бібліотеки, максимальне наближення її до потреб користувачів. Для задоволення інформаційних потреб наукових працівників університету, забезпечення оперативного доступу до бібліотечно-інформаційних ресурсів бібліотека вивчає і досліджує процеси створення ресурсів, розвиток та використання мережевих технологій, забезпечує доступ до власних і світових продуктів, здійснює пошук ефективних методів обслуговування користувачів, впроваджує різноманітні методи вимірювання для оцінювання ефективності та якості роботи.

Відомо, що на формування наукового рейтингу вченого впливають: загальна кількість публікацій, індекс цитування праць, індекс Гірша, імпакт-фактор журналу, в якому опубліковано праці, кількість отриманих грантів, стипендій, премій, участь у міжнародній співпраці, у редколегіях наукових журналів, вебметричний рейтинг [5]. Адаптація навчального закладу до цифрового ландшафту, висвітлення результатів наукових пошуків ефективно реалізуються у Вінницькому педуніверситеті з урахуванням не лише технологічної та економічної доцільності, а й нормативно-правових актів [2].

Освітнянська книгозбірня, виконуючи свою основну місію, сприяє підвищенню рейтингу вищого навчального закладу та формуванню наукового бренду. Впроважуючи інноваційні проекти, поєднуючи застосування традиційних та електронних ресурсів, індивідуальні та корпоративні методи роботи, бібліотека здійснила масштабне коло завдань з інформаційного забезпечення наукових працівників, провела цикл заходів щодо участі в науково-дослідній діяльності університету.

Науковий вектор діяльності бібліотеки спрямовується на формування електронних ресурсів, популяризацію ідей відкритого доступу, побудову загальнодоступних архівів наукової інформації, підвищення наукометричного, вебметричного рейтингу університету, що впливає на якість надання бібліотекою інформаційних послуг відповідно до міжнародного стандарту ISO 9000 та передбачає впровадження інноваційних технологій в інформаційне забезпечення наукової діяльності університету та дослідницьку діяльність бібліотеки.

Активне зростання затребуваності бібліотеки як навігатора та інформаційного посередника в сучасній системі інформаційно-комунікативної діяльності між користувачем та інформаційним світом обумовлено багатьма чинниками, серед яких можна виділити такі: інтеграція процесів національної освіти в європейський світовий освітній простір, запобігання інформаційній ізолюваності учених та прискорення їх входження до світової наукової спільноти.

У бібліотеці започатковано впровадження комплексу електронних послуг для забезпечення інформаційних потреб наукових співробітників, аспірантів, викладачів і студентів та нових цифрових послуг із супроводу університетської науки, зокрема, організація інституційного репозитарію, створення бібліотечного видавництва, інтеграція наукових публікацій до міжнародного наукового інфопростору, вимірювання впливу та видимості результатів наукових досліджень ВНЗ. Здійснюються також заходи щодо поліпшення забезпечення доступу до національних і міжнародних електронних ресурсів навчальної та наукової інформації, запроваджуються нові інноваційні послуги. Бібліотека організовує та здійснює інформування про індивідуальні та групові безоплатні тестові доступи до комерційних електронних ресурсів, у т. ч. до повнотекстових електронних наукових журналів. Періодично організовується тестовий доступ до EBSCOhost, що дає можливість забезпечувати пошук повнотекстових, рецензованих статей наукових журналів, довідників та інших публікацій з різних наукових дисциплін іноземною мовою. Інтернет-простір бібліотеки розширено за рахунок використання хмарних технологій, зокрема Google+. Інтернет-ресурси бібліотеки сьогодні є інструментами організаційного, інформаційно-бібліографічного та культурно-просвітницького інформування користувачів бібліотеки.

Адаптація бібліотеки до реалій цифрового простору потребує активної участі у системі інформаційних обмінів, здійснення якісного та оперативного обміну інформацією в мережевому гетерогенному середовищі. Продовжується корпоративна взаємодія з бібліотеками різних систем і відомств зі створення Центрального всеукраїнського та регіонального корпоративних каталогів, співпраця з освітянськими бібліотеками з питань формування інформаційного ресурсу з психолого-педагогічних питань та надання до нього вільного і багатоаспектного доступу. Спільно з освітянськими та науковими бібліотеками здійснюється робота зі створення інтегрованого інформаційного ресурсу з психолого-педагогічної тематики, реферативного продукту БД «Україніка наукова» та формування «Зведеної бази даних дисертацій з питань освіти, педагогіки та психології».

У рамках проекту «Бібліотека Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського – модель сучасної бібліотеки вищого навчального закладу», спрямованого на створення бібліотеки, яка відповідає вимогам сучасності, діють окремі інноваційні міні-проекти, що передбачають впровадження інновацій та відображають діяльність бібліотеки на новому етапі соціальних комунікацій як науково-інформаційного центру, території успіху.

Упровадження інноваційних проектів здійснюється за умови суцільного адаптування бібліотеки до реалій сучасного цифрового ландшафту, магістральним напрямом якого є інформатизація бібліотечної діяльності, використання інформаційно-комунікаційних технологій, інтеграція університетської науки у всесвітній простір, впровадження наукометричних методів вимірювання. Рівень комфортності доступу до інформації, незалежно від її формату, є важливим показником діяльності бібліотеки і однією з умов успіху впровадження інноваційних освітніх технологій в університеті.

Велике значення надається питанням наукової комунікації в електронному середовищі, що базується на феномені «відкритого контенту». Тенденцією просування бібліотеки у цифровому середовищі є створення цифрових колекцій, формування контент-стратегії бібліотеки [7, с. 9]. Електронні колекції, що формуються бібліотекою, насамперед, орієнтовані на інформаційні потреби університету. Здійснюється формування повнотекстового ресурсу цифрових копій видань цінного та рідкісного фонду.

Важливим джерелом інформації в сучасному інформаційному просторі є сайт бібліотеки як багатофункціональний інтерактивний інструмент з надання інформаційних послуг користувачам, просування електронних ресурсів, організації доступу до них, надання різних продуктів і послуг. Розроблено комплексну методику пошуку та добору видань у базах даних електронного каталогу та мережі Інтернет за темами науково-дослідної діяльності. Основними серед них є: інформаційно-бібліографічний сервіс «Віртуальна довідка», «Джерела наукової інформації», «Наукові реферативні огляди». На допомогу науковцям на сайті бібліотеки (блок «Електронні ресурси», розділ «Методичні модулі») розміщено методичну презентацію «Наукометрія. Базова інформація: аналітичний огляд» [2, с. 15]. До розділу «Сайти для науковців» (блок сайту «Інтернет-навігатор») додано добірку посилань з цієї тематики. Наразі структуру розділу вдосконалено та обладнано меню навігації: науково-технічні та навчальні електронні бібліотеки, наукометрія, відкритий доступ (Інституційні репозитарії), спеціальні архіви дисертацій та авторефератів, патентні фонди, інтелектуальна власність, портали наукової періодики, перевірка на плагіат.

Всесвітня мережа Інтернет дає можливість науковим працівникам університету зробити результати досліджень доступними у відкритому доступі. З огляду на це є розуміння потреби в розміщенні наукових праць у відкритому доступі. За рішенням Вченої ради університету викладачі передають до бібліотеки свої публікації. Електронна бібліотека університету формується як

традиційним способом (на базі САБ «ІРБІС»), так і у формі Інституційного репозитарію університету, що є одним із ефективних шляхів поширення результатів дослідження наукових працівників університету, максимізації їх відкритості та наукового впливу, інтерактивним інструментарієм та джерелом забезпечення вільного доступу до повнотекстових електронних здобутків.

З 2014 р. Інституційний репозитарій університету формується виключно на базі відкритого програмного забезпечення Dspace, що дає можливість збирати, зберігати й поширювати контент. За своєю суттю Dspace – це електронна бібліотека, перевагою якого є відкрита ліцензія, кросплатформеність та повнотекстовий пошук. У Dspace для кожного файла бібліотеки формується посилання для створення індексів цитування. Користувачі можуть проводити пошук у всьому архіві або в окремих розділах і колекціях.

Світова університетська бібліотечна практика підтверджує, що протягом останніх років найбільш трендові послуги пов'язані з підтримкою наукових досліджень. Нові сервіси потребують інноваційних змін і надають університетській бібліотеці нових рис, якими є зміщення вектора уваги бібліотек до пріоритетності надання послуг автору-вченому; активне партнерство бібліотек на всіх стадіях життєвого циклу наукового дослідження: від інформування та надання доступу до документів, розповсюдження, аналізу та оцінки результатів досліджень [4].

Останнім часом у світі спостерігається сплеск інтересу до так званих «метрій» (бібліометрії, наукометрії, інформетрії, мережометрії, вебометрії, мережевої бібліометрії, інтернет-статистики, алтметрики та ін.). Проблема коректного використання методології цього підходу широко обговорюється науковою спільнотою [1, с. 3]. Наукометрія – інструмент моніторингу та експертного оцінювання й прогнозування розвитку науки. Об'єктом наукометрії є наукова діяльність, а предметом – її кількісні закономірності, які використовуються для вдосконалення наукової діяльності. Об'єктом інформетрії є наукова інформація і наукова комунікація, а предметом – їх об'єктивні кількісні закономірності, що використовуються для вдосконалення інформаційної діяльності. Об'єктом бібліометрії є бібліотечна справа, а предметом – їх об'єктивні кількісні закономірності науково-технічної літератури та бібліографії, які використовуються для удосконалення бібліотечної діяльності [1, с. 9].

Особливо важливого значення в діяльності бібліотеки набувають питання впровадження бібліометричних сервісів, вимірювання в бібліотеці та впливу на оцінку і якість роботи бібліотеки. Ще в 2010 р. Джон МакКолл, європейський директор із партнерства RLG/OCLC Research, рекомендував науковим бібліотекам підвищити свою роль в усіх напрямках з підтримки наукових досліджень, у т. ч. забезпечувати експертизу в бібліометрії. Бібліометрія – це комплекс кількісних методів вивчення потоків наукових документів та наукова дисципліна, що вивчає документи на основі кількісного аналізу. Бібліометрія включає бібліометричні, статистичні та експертні оцінки. Бібліометричні

показники, зокрема, кількість публікацій, їх цитованість, імпаکت-фактор наукового журналу, в якому опубліковано статтю, широко використовуються як критерії оцінки наукових досліджень.

З метою розповсюдження та збільшення відкритості наукових публікацій вищі навчальні заклади розвивають інституційні політики та стратегії щодо контролю за якістю результатів досліджень, доступності та наукового впливу, активно використовуючи при цьому різноманітні методи наукометричних вимірювань. Час потребує від наукових працівників не лише друкованих видань, а й відображення публікацій у відкритому просторі, впровадження та використання цих досліджень, про що свідчить індекс цитування публікацій.

До основних наукометричних показників належить індекс цитування – кількість посилань на публікації вченого в реферованих наукових періодичних виданнях, в т. ч. електронних (міжнародне позначення – SCI). Індекс Гірша (h-індекс) базується на кількості публікацій вченого та кількості цитувань цих публікацій за певний період. Індекс запропонований у 2005 р. американським фізиком Хорхе Гіршем з університету Сан-Дієго (Каліфорнія) і використовується як альтернатива класичному «індексу цитування» при порівняннях за окремими галузями. Наприклад, h-індекс, який дорівнює 10, означає, що вченим опубліковано 10 праць, кожна з яких була процитована 10 і більше разів. У науковому світі прийнято вважати, що хороший учений у галузі фізики володіє h-індексом більше як 10. У нобелівських лауреатів h-індекс становить 60 і вище.

Слід зазначити, що системна діяльність із моніторингу та відстеження тенденцій розвитку української науки здійснюється лише невеликою кількістю наукових бібліотек. Лідером у цьому, безумовно, слід вважати Національну бібліотеку України імені В. І. Вернадського, проект якої «Бібліометрика української науки» (<http://www.nbuviar.gov.ua/bpnu/>) являє собою інформаційно-аналітичну систему із надання суспільству цілісної картини стану вітчизняного наукового середовища на основі створених ученими в системі Google Scholar бібліометричних профілів. Проект функціонує на засадах конвергенції зі світовими системами (Scopus, Web of Science, Ranking Web of Research Centers) і може слугувати джерельною базою для отримання даних у процесі експертного оцінювання результатів професійної діяльності як окремих науковців і дослідницьких колективів, так і періодичних видань.

Google Scholar (Академія) – науковий сегмент Інтернет-гіганта Google, міжнародна наукометрична БД, яка забезпечує для авторів простий спосіб відслідковування посилань на свої статті. Реалізуючи гасло «Стоячи на плечах гігантів», Google Scholar віддає належне вченим, які зробили вклад у розвиток науки і забезпечили основу для нових відкриттів і досягнень [11, с. 12]. Google Scholar – некомерційна міжнародна бібліометрична платформа, покриває всі джерела з Scopus і WoS і додатково включає менш якісно контрольовані колекції наукових публікацій з різних типів веб-документів (системою індексуються ті документи, які не пройшли належної експертної оцінки (рецензування). Однак слід зазначити, що робот Google Scholar відвідує

тільки ті сайти, які стосуються науки, збирає у свій індекс інформацію про місцезнаходження і зміст наукових робіт. Google Scholar включає публікації, опубліковані в журналах, що зберігаються в репозитаріях, розміщені на сайті установи або вченого.

Цифровим ключем до публікацій науковця є ORCID – некомерційна організація, яка забезпечує створення і ведення реєстру унікальних ідентифікаторів наукових працівників та сполучної ланки між дослідницькими роботами та їх результатами і цими ідентифікаторами. ORCID (Open Researcher and Contributor ID) – єдиний міжнародний реєстр учених і наукових установ. Реєстр ORCID дає можливість поєднати дослідників з результатами їх роботи за рахунок впровадження ORCID ID в ключові процеси, такі, як оновлення досьє дослідника, розгляд рукописів та подання заявок на отримання грантів і патентів. Система обліку ORCID забезпечує реєстр, в якому можна отримати унікальний ідентифікатор і управляти записом результатів дослідницької роботи та Інтерфейси розробки (API), що призначені для забезпечення передачі даних між різними системами обліку та встановлення авторства наукових робіт в кожній з них. Індивідуальні дослідники отримують ORCID ID, управляють записом результатів своєї діяльності і шукають в реєстрі інших науковців. У реєстрі ORCID зберігається інформація неконфіденційного характеру: ПІБ, адреса електронної пошти, місце роботи і запис дослідницької діяльності. Колектив ORCID вживає заходів щодо захисту інформації відповідно до принципів, зазначених у Політиці конфіденційності, яку укладено на основі політики забезпечення конфіденційності за принципом «безпечної гавані» (Safe Harbor Principles), розробленої Міністерством торгівлі США.

Бібліотека Вінницького педуніверситету швидкими кроками просувається до того, щоб рівень наданих нею послуг відповідав європейським стандартам, активно розвиває новий напрям діяльності, бере на себе відповідальність за поширення результатів наукових досліджень учених ВНЗ, адаптує університетську науку до світового інформаційного простору. Це супроводжується впровадженням нових сервісів, які найбільш затребувані користувачами в процесі наукових досліджень. Інформаційно-бібліотечний сервіс перебуває у постійному інноваційному розвитку й вдосконаленні, сприяє науковій діяльності ВНЗ та передбачає:

- забезпечення інформаційної підтримки науково-дослідницької діяльності;
- впровадження нових моделей наукової комунікації (репозитарії, видавництво е-журналів, освітні платформи та ін.);
- інтеграцію результатів наукових досліджень до світових БД науково-технічної інформації (повнотекстові, реферативні, наукового цитування);
- моніторинг, аналіз і діагностування рівня видимості й впливовості результатів наукових досліджень ВНЗ та його періодичних видань у світовому науковому інформаційному просторі;
- надання допомоги науковцям у створенні (упорядкуванні) авторських профілів у БД Scopus, Google Scholar, бібліографічних менеджерах та

спеціалізованих соціальних мережах, реєстрах ідентифікаторів автора ResearcherID та ORCID;

- рекомендації щодо вдосконалення редакційних політик періодичних видань ВНЗ відповідно до міжнародних стандартів;
- аналіз відповідності періодичних видань ВНЗ вимогам наукометричних і реферативних БД;
- збирання, упорядкування та аналіз публікаційної активності авторів та їх наукової метрики;
- аналіз інформаційних потреб учених та рівня їх задоволення шляхом проведення соціологічних дослідницьких розвідок (експрес-опитування, міні-анкетування, опитування-інтерв'ю) та теоретико-прикладних досліджень;
- ознайомлення вчених з різними аспектами інформаційного пошуку, БД наукового цитування, соціальними науковими мережами та ін.;
- проведення бібліометричних досліджень щодо різних аспектів публікаційної активності науковців ВНЗ та ін.

Підвищення рейтингу ВНЗ спонукає до зміни принципових підходів у висвітленні результатів наукових досліджень, адже саме через публікації наукові розробки та дослідження можуть стати відомими у світі, зацікавити світову наукову спільноту, відкрити шлях до отримання грантів. Найпростішим шляхом є розміщення наукових публікацій у міжнародних авторитетних виданнях, що входять до наукометричних баз.

Певні здобутки в науковій діяльності науково-педагогічні працівники вже мають, однак дані бібліометрики української науки змушують визнати недостатню ефективність публікацій наших учених. Деяким науковцям не вистачає знань та поінформованості про умови публікацій, систему наукометричних показників у світі, можливості, перспективи і місце у цій системі фахових збірників. Лише дехто із наукових працівників мав змогу відвідати наукові конференції та семінари з цього питання.

На черговому засіданні Вченої ради університету розглянуто питання актуалізації оприлюднення результатів науково-дослідної роботи викладачів університету. Ухвалою Вченої ради на бібліотеку покладено завдання: організувати спеціальні тренінги, семінари за участю провідних спеціалістів, інформувати науковців з питань міжнародної наукометрики з метою підвищення рейтингу викладачів через електронні ресурси індексування.

З метою формування інформаційної культури молодих науковців бібліотека проводить заняття з основ інформаційних та бібліотечно-бібліографічних знань, ознайомлює з правилами користування довідково-бібліографічним апаратом, основними вимогами до оформлення результатів наукових пошуків. Фахівці бібліотеки організовують індивідуальні та групові заняття, тренінги, семінари, відеоуроки, презентації з базових питань інформетрії, зокрема бібліометрії, надають практичні консультації з культури публікації (оформлення наукових статей, визначення ключових слів, складання списків літератури), допомагають створити профіль вченого в наукометричних БД (Google Scholar, Scopus, WoS, Index Copernicus).

Бібліотекарі засвоїли складний інтегрований технологічний цикл, що включає послідовність наукомістких процесів комп'ютерного оброблення документних масивів: бібліографування, реферування, аналітико-синтетичне опрацювання документів, проведення статистичних досліджень, в т. ч. наукометричних та бібліометричних.

Ураховуючи вимоги часу, освітянська книгозбірня перебудовує власну діяльність на максимальний розвиток сервісів із підтримки наукових публікацій, надає інформаційну допомогу з інтегрування публікацій у світові БД, розвиває сервіси із підтримки наукових публікацій, ознайомлює з особливостями інтеграційних процесів з метою розвитку публікаційної активності та цитування наукових працівників університету. Відбулося зміщення вектора уваги до пріоритетності надання послуг автору-вченому. Фахівці бібліотеки надають консультації та практично допомагають зареєструватися у реєстрах ідентифікаторів автора ORCID, наукометричних БД (Google Scholar, Scopus), міжнародній наукометричній БД «Index Copernicus». Першочергове завдання полягало в тому, щоб фахові збірники увійшли до якомога ширшого кола реферативних і наукометричних баз наукової літератури, а в перспективі – до бази Scopus. Науковці університету активізували цю роботу та зареєструвалися в інформаційно-аналітичній системі (наприклад, «Бібліометрика української науки» в середовищі Google Академія), що містить інформацію про публікаційну активність і цитованість їхніх праць. Створено профілі вченого, установи та наукового фахового видання в «Бібліометриці української науки», надіслано списки щодо активізації авторських профілів та їх коригування. Усі наукові працівники університету зареєстровані в «Бібліометриці української науки».

Створення та підтримка в активному стані наукових профілів в онлайн мережі – запорука зростання наукової впливовості. Бібліотека систематично проводить моніторинг наукометричних БД, здійснює редакцію авторських профілів та наукових колективів (університету, факультетів, кафедр, наукових періодичних видань).

Сьогодні український вчений усвідомлює, що наукові публікації є не тільки формальною вимогою для отримання наукових ступенів та вчених звань, а базовим показником, що відображає його наукову діяльність. Підвищення якості наукових публікацій, актуальність тематики, а також рейтинг видання, в якому вони надруковані, та відображення їх у міжнародних наукометричних БД – вимога часу. Акценти університетської бібліотеки спрямовуються на формування електронних ресурсів, популяризацію ідей відкритого доступу, побудову загальнодоступних архівів наукової інформації, підвищення вебметричного рейтингу університету.

Одним з перших кроків до інтеграції у науковий світовий простір є підвищення якості наукових публікацій, а отже, й рівня наукових збірників через зміну редакційної політики. Публікаційна політика університету орієнтована на публікації в індексованих наукових журналах, електронних наукових журналах (наукометричних БД), Інституційному репозитарії, реєстрацію Інституційного репозитарію в OPEN DOAR або ROAR, реєстрацію в ORCID (установи та науковці) в DOAJ (наукові збірники).

Висновки. Питання інтеграції наукових публікацій та підвищення рівня представництва університетської науки в міжнародному інформаційному просторі становить стратегічно важливий напрям діяльності бібліотеки вищого навчального закладу. Впровадження в практику бібліотечної діяльності визначених напрямів сприятиме підвищенню якості українських наукових видань та авторитету української науки в цілому. Стратегія діяльності бібліотеки ВНЗ також передбачає інформаційно-аналітичний моніторинг та бібліометричний аналіз системи документальних комунікацій університету, створення передумов для представлення науковців у міжнародних реферативних базах і пошукових системах (Scopus, Web of Science, Google Scholar та ін.), сприяння впровадженню наукових періодичних видань до міжнародних баз даних [8, с. 24].

Формуючи модель сучасної бібліотеки ВНЗ, персонал бібліотеки займає активну позицію у створенні єдиного інтерактивного інформаційного середовища, пропонує нові бібліотечні послуги та продукти, прагне бути надійним партнером наукового працівника університету, сприяє підвищенню значимості бібліотеки та рейтингу навчального закладу.

Список використаних джерел

1. *Асеев Г.* Наукометрія, інформетрія, бібліометрія: визначення і розмежування / Георгій Асеев // Бібл. вісн. – 2016. – № 2. – С. 3–10.
2. *Білоус В. С.* Адаптація бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського до реалій цифрового простору / В. С. Білоус // Бібліотека університету на новому етапі розвитку соціальних комунікацій : Міжнар. наук.-практ. конф., 1–2 груд. 2016 р. / Дніпропетров. нац. ун-т залізничного трансп. ім. акад. В. Лазаряна. – Дніпро, 2016. – С. 13–18.
3. *Білоус В. С.* Університетська наука у міжнародному інформаційному просторі / В. С. Білоус, Н. І. Лазаренко, А. М. Коломієць // Матеріали XVI Міжнародної науково-практичної конференції «Макаренкознавчий вимір актуальних питань соціальної адаптації особистості» та Всеукраїнських науково-практичних семінарів «Управлінська майстерність керівника навчального закладу», «Управління проектами у сфері науки освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та виробництві» (м. Полтава, 13–14 березня 2017 р.) : [тези] / за ред. проф. М. В. Гриньової. – Полтава, 2017. – С. 11–12.
4. *Колесникова Т.* Бібліотека ВНЗ: відповідальність за поширення результатів наукових досліджень / Тетяна Колесникова // Вища шк. – 2014. – № 4. – С. 7–26.
5. *Колесникова Т. О.* Університетська наука: бібліометричні дослідження [Електронний ресурс] / Т. О. Колесникова, О. В. Матвеева // Сучасні проблеми діяльності бібліотек в умовах інформаційного суспільства : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 10–11 верес. 2015 р., Львів / Нац. ун-т «Львівська політехніка». – Текст. дані. – Львів, 2015. – Режим доступу http://eadnurt.diit.edu.ua:8080/bitstream/123456789/4173/1/Kolesnyukova_Matveyeva.pdf звернення: 13.11.2017). – Назва з екрана.
6. *Колесникова Т. О.* Цифрові сервіси бібліотек ВНЗ із забезпечення розвитку науки / Т. О. Колесникова // Бібліотеки ВНЗ України у процесі імплементації Закону «Про вищу освіту» та інформатизації суспільства : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., Івано-Франківськ, 16–19 черв. 2015 р. / Івано-Франків. нац. техн. ун-т нафти і газу, Наук.-техн. б-ка. – Івано-Франківськ, 2015. – С. 147–160.

7. Мар'їна О. Контент-стратегія бібліотек у цифровому середовищі / Олена Мар'їна // Бібл. вісн. – 2016. – № 4. – С. 8–12.
8. Назаровець М. Служба інформаційного моніторингу як структурний підрозділ сучасної академічної бібліотеки / Марина Назаровець // Вісн. Кн. палати. – 2016. – № 8. – С. 24–26.
9. Наукометрія: методологія та інструментарій / Леонід Костенко, Олександр Жабін, Олександр Кузнецов [та ін.] // Вісн. Кн. палати. – 2015. – № 3. – С. 25–29.
10. Сербін О. Аспекти формування та вдосконалення сучасної бібліотечної освіти / Олег Сербін, Тетяна Ярошенко // Вісн. Кн. палати. – 2016. – № 8. – С. 12–15.
11. Симоненко Т. Бібліометричні системи Scopus і Google Scholar: сфери використання / Тетяна Симоненко // Бібл. вісн. – 2015. – № 2. – С. 10–13.

Bilous V.S.

Integration of science into global information space: the role and place of an academic library

The article reflects the innovative activities of library of Vinnitsa State Pedagogical University, development of library service in using research work of the University. Focused on the experience of the University library as an active partner in the stages of the life cycle of research scientists of the University. Noted the novelty and the role of the library in the process of increasing the representation of scientists of the University in the global space of science communication, implementation of bibliometric and scientometric methods of research.

Key words: *innovation in the library, information communication, digital space, scientometric methods, bibliometric, Google Scholar, Scopus, Web of Science, library of Vinnitsa State Pedagogical University.*

УДК 37.035:172.15]:001.4

Волобуєва І. І.

завідувач бібліотеки КЗ «Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»

ПОНЯТТЯ ПАТРІОТИЗМУ В УКРАЇНСЬКІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ

У статті на основі аналізу та порівняння наукових джерел розглянуто поняття патріотизму, розкрито його сутність у педагогічному контексті, критерії, рівні інтерпретації, різновиди, підходи до виховання.

Ключові слова: *патріотизм, патріотичне виховання, громадянське виховання.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі становлення громадянського суспільства в Україні проблема виховання патріотизму підростаючого покоління набуває особливого значення. Формування громадянина-патріота, виховання його свідомої громадянської позиції розглядають як пріоритетні в Державній національній програмі «Освіта» («Україна ХХІ століття»), законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ ст., Концепції громадянського виховання в умовах розвитку української державності, Програмі патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. Модернізація сучасної української освіти неможлива без реформування виховної системи, її спрямування на становлення свідомих громадян і патріотів незалежної української держави.